

KÖZIGAZGATÁS ÉS EMBERVÉDELEM

ÍRTA: VÁSÁRHELYI FERENC DR.

A közigazgatás nemcsak ma, hanem a régi időkben is, mikor még boldog békesség honolt ebben az országban, legfőbb feladatának a közrend és közbiztonság megóvását tekintette s emellett végezte az államigazgatásnak ama feladatait, melyek valósággal kikristályosították a bürokrácia fogalmát. Közigazgatás és bürokrácia egymástól teljesen szétválaszthatatlan fogalmak lettek és éppen nemrég jelentette ki közigazgatásunknak egy felelős tényezője:

– A közigazgatásból a bürokráciát – sajnós – száműzni nem lehet, már pedig minden embernek el kell követnie minden lehetőt, hogy a bürokrácia sziklavarárt felrobbantsa.

A bürokrácia sziklavára magasán áll. Robbanó anyag aligha hatolhat el e magasságig. A közigazgatás pedig a bürokrácia szikláin alatt görnyed és nem akad Szizifusz, aki e sziklákat el tudná hengergetni róla. A közrend és közbiztonság tagadhatatlanul oly feladatok, melyek próbára teszik a jó közigazgatás minden erejét és megbízhatóságát, van azonban a közigazgatásnak egy olyan problémája is, melynek megoldása nemcsak a közigazgatás igazi reformját jelentené, hanem szét tudná törni talán a bürokrácia sziklalfalait is.

Szív kell a közigazgatásba. Szív és lélek tudná csak megszüntetni a rideg bürokrata közigazgatásnak néha kétségbeejtő ferdeségeit és kinövéseit. Szív és lélek tudná csak közelebb hozni a közigazgatást a néphez. A legutóbbi belügyminisztereknél már jelszóvá vált a közigazgatás emberibbé tételének hangoztatása és így talán remélhető, hogy ezen a téren is megindul végre a fejlődés folyamata és megmozdul lelketlen mozdulatlanságából a megrendíthetetlen hitt bürokrácia is.

Bürokrácia és embervédelem. Van-e két fogalom, mely egymásnak ily homlokegyenest ellentmondana? A bürokrácia akadály a embervédelemnek. A bürokrácia nem filantrópiát, hanem mizantrópiát eredményez. A jó közigazgatás tehát, mely szívvel és jóssággal, emberies érzésekkel akar közeledni a nép legszélesebb rétegeihez, a legmagasabb hivatást igyekszik betölteni és ha sikerül legyőzni az elhatalmasodott bürokráciát, akkor lehet igazán beszélni csak arról, hogy a közigazgatás odaszegődött az embervédelem intézményei közé, akkor lehet igazán beszélni arról, hogy a közigazgatás a filantrópia nagy céljait szolgálja.

Ma még, sajnós, erről nem beszélhetünk. A közigazgatás és embervédelem ma még messze jár egymástól, bár a legutóbbi időkben olyan törekvéseket látunk, melyek a magyar közigazgatást a bürokrácia rideg lelkületéből ki akarják emelni és közelebb akarják vinni a néphez, az emberek nagy tömegéhez.

Ha a magyar közigazgatás nagy törekvéseit nézzük, szomorúan kell tapasztalnunk, hogy ez a közigazgatás majdnem minden erejét a rend és közbiztonság fenntartására és megóvására fordította, embervédelmi intézményeknek nyomát is alig találjuk. Már pedig a közrend és közbiztonság megóvásának problémája magában rejti a filantrópia legszebb gondolatait. Az emberek őszinte belső megalégedettsége, a munka megbecsülése, a szociális jólét, ezek a közrend igazi komponensei.

És itt kapcsolódik be a közigazgatás a filantrópia szolgálatába. Meg kell állapítanunk, hogy csak a legújabb idők belügyi kormányai kezdték a közigazgatást *filantrópikussá* fejleszteni. Azelőtt nem is gondoltak ilyen intézményekre. Akár hiszi valaki, akár nem: a prostitúció 1927 előtt Magyarországon államilag szabályozva nem volt. Lehet-e elképzelni közigazgatás számára nemesebb feladatot, mint a társadalomnak e szerencsétlen páriáiról való gondoskodást? Nem ez a réteg szorul-e leginkább a közigazgatás védelmi intézkedéseire? Ha meg a kivándorlás szomorú históriáját nézzük, azelőtt sehol egy védelmi intézmény nem alakult és a belügyminiszterek csak a háború befejezése után kezdték átlátni, mennyire fontos kérdés Magyarországon a kivándorlás, milyen nemes kötelessége volna a magyar kormánynak a hóna alá nyúlni a szerencsétlen kivándorlóknak, akik elhagyják az őshazát, idegen környezetbe kerülnek, ahol kizsákmányolják őket és az óhaza nem gondoskodik a támogatásukról, még addig sem, amíg el tudnak helyezkedni. Nem is oly régen történtek az első embervédelmi intézkedések a kivándorlók érdekében.

Közigazgatás és embervédelem most kezd összeforni egymással. Amilyen mértékben előtérbe nyomulnak a szociális problémák, olyan mértékben hódít teret a filantrópikus gondolat a közigazgatásban.

És most lássuk, hogy milyen viszonyban volt eddig Magyarországon a közigazgatás és embervédelem? Mit produkált filantrópikus téren a magyar közigazgatás? Előre kell bocsátanunk, hogy az utóbbi évek nemcsak a közigazgatás embervédelmének alapjait teremtették meg, hanem egy virágzó fejlődés nagyszerű lehetőségeit is.

A KÖZIGAZGATÁS JÓLÉTI INTÉZMÉNYEI

A közigazgatás támasza, legfőbb pillére a rendőrség, illetőleg a csendőrség. Ez a két testület Magyarországon mindenkor hivatásának magaslatán állt. Nehéz időkben súlyos szolgálatot teljesített. Sajnálattal kell megállapítanunk azt, hogy a magyar rendőrség és csendőrség nem részesült a múltban a kormány részéről abban a szociális elbánásban, melyet mindenkor megérdemelt. Különösen azelőtt, mikor még a rendőrség államosítva nem volt, az egyes helyi rendőri közigazgatási szervek egymástól elszigetelten éltek a maguk nehéz küzdelmes életét, végezték a maguk veszélyes szolgálatát. Ha a rendőr, vagy a csendőr megöregedett, vagy rokkant lett, ha beteg lett, vagy baleset érte, nem volt sehol egy intézmény, mely befogadta volna.

RENDŐRÖK ÜDÜLŐTELEPEI

Szinte hihetetlennek látszik, de így van: a m. kir. államrendőrség őrszemélyzetének és tisztikarának betegség esetén való gyógykezelésére és nyári pihentetésére, üdültetésére, saját intézménnyel 1924. évig egyáltalán nem rendelkezett. Rakovszky Iván belügyminiszter volt az első, aki 1924-ben Hévízszentandrason rendőri üdülő létesítése céljából egy 1400 négyszögöles telket megvásárolt és ugyanebben az évben felépült a rendőrség első üdülőtelepe. Erről a telepről a hivatalos értesítés a következőket mondja:

„. . . A telep két földszintes épületből áll és mintegy 20 tisztviselő és 60 őrszemélyzeti tagnak egyszerre való elhelyezésére elegendő. Évenként öt 3-3 hetes gyógyidőszak mellett a hévízszentandrasi Rakovszky Iván-üdülőtelep 100 tisztviselő és 300 őrszemélyzeti tag gyógyítását teszi lehetővé. Az őrszemélyzet gyógykezelése, lakása, ellátása, fürdői a kincstár terhelik, sőt a kincstár viseli az oda- és visszaútasítás költségeit is. A beutalt rendőrtisztviselők illetőleg családtagjaik a lakásért, ellátásért és orvosi kezelésért napi 3.20 pengőt fizetnek”.

Természetesen ez az üdülőttelep kicsi és igénybevétele nagy. Ezért be is látták az illetékes tényezők, hogy a rendőrségnek ezt a kedvelt intézményét ki kell bővíteni és a bővítési munkálatokra a belügyi kormány már meg is találta a szükséges fedezetet. Talán még ebben az évben nagy mértékben kibővül a hévízszentandrás üdülőttelep.

Az államrendőrség második üdülőttelepének létesítése Scitovszky Béla belügyminiszter nevéhez fűződik. Scitovszky Béla 1926-ban vásárolt Balatonlellén két épületből álló villatelepet azzal a céllal, hogy a belügyminisztérium és államrendőrség tisztviselőinek nyári pihenője olcsó ellátással ott biztosíttassék. Legutóbb 1928-ban ezt az üdülőttelepet a miniszter egy szomszédos villa és telek megvásárlásával lényegesen kibővítette.

A hivatalos ismertetés erről a telepről a következőket mondja:

„. . . A rendelkezésre álló helyiségekben négy, egyenkint négyhetes gyógyidőszak alatt közel kétszáz tisztviselő, illetve családtag nyerhet beutalást. A napi ellátási díj személyenként 4 pengő, gyermekek mérsékelt díju ellátást élveznek. A telepnek saját parkja, tennispályája, csónakjai, artézi kútja, szabadtéri tornafelszerelése, stb. vannak. Mindkét telep természetesen vízvezetékkel és villanyvilágítással is el van látva, fürdőszobákkal is föl van szerelve.”

CSENDŐR-OTTHON

A csendőrség szociális intézmények tekintetében még mostohábban áll, mint a rendőrség. Derék csendőreink egyetlen otthonnal rendelkeznek, hol betegség, vagy szabadság idejére meghúzhatják magukat. Ez az otthon, az u. n. „Csendőr-Otthon” 1924-ben nyílt meg, ugyancsak Rakovszky Iván belügyministersége alatt Hévízfürdőn.

A „Csendőr-Otthon” ismertetése így szól:

„. . . Az otthon a hévízi tó partján, árnyas parkban fekszik. Három épületből áll, úgy-mint a tisztí és altisztí pavillon és az étkezde épülete. Az otthon rendeltetése: az izom és izületi csúzban, idegszázában, kezdődő hátgerincsorvadásban és egyéb organikus idegbetegségekben, továbbá a mozgási szerveknek baleset, vagy egyéb sérülés következtében megbetegedett csendőröknek gyógykezelése; a kimerült, legyöngült, pihenésre szoruló csendőröknek üdültetése. A hévízi „Csendőr-Otthon” a fürdőidény kezdetétől, vagyis körülbelül minden év május 15-tel szeptember végéig van nyitva. A fürdőidény öt gyógyidőszakra oszlik. I. gyógyidőszak: május 15-től június 7-ig. II. gyógyidőszak június 10-től július 2-ig. III. gyógyidőszak július 5-től július 28-ig. IV. gyógyidőszak július 31-től augusztus 23-ig. V. gyógyidőszak augusztus 26-tól szeptember 20-ig. A csendőrotthonba a beutalásokat a csendőrség felügyelőjének javaslata alapján a belügyminiszter engedélyezi. A csendőrotthonba beutalhatók: a) elsősorban a tényleges állományú csendőrök és családi pótlékra igényjogosult családtagjaik; b) másodsorban nyugállományú, vagy átmeneti viszonyba helyezett csendőrök és családi pótlékra igényjogosult családtagjaik; c) végül, amennyiben még férőhely van, honvédségi állományúak. A Csendőr-Otthonban minden egyes gyógyidőszakban egyszerre legfeljebb 12 tiszt, ezek közül 4 családost, azonkívül 30 csendőr, közöttük 3 családost helyezhető el. A beutaltakat 2, 3, vagy többágyas szobákban helyezik el. A beutaltak által fizetendő gyógyfürdő- és ételmezési költségek összegét esetről-esetre a belügyminiszter állapítja meg. A Csendőr-Otthon gazdálkodását egy, a belügyminiszter által vezényelt csendőr-gazdászati tiszt vezeti.”

Scitovszky Béla belügyminiszter e¹ határozta, hogy a csendőrség és rendőrség jóléti intézményeit fejleszteni fogja. Amint látható, itt úgyszólván nem is fejlesztésről van szó, hanem arról, hogy a rendőrség és csendőrség jóléti intézményeit meg kell teremteni. Az állami

filantrópia fontos és égető feladatai és a költségvetés teteit ezekben a vonatkozásokban nyugodtan emelheti fel a belügyminiszter. Senki ez ellen kifogást emelni nem fog.

KIVÁNDORLÁS ÉS VISSZAVÁNDORLÁS

A háború előtt nem volt intézmény Magyarországon, mely különösebb gondot fordított volna a kivándorlók védelmére. Igaz ugyan, hogy a régi, boldog, nagy Magyarországon arra talán nem is volt olyan nagy szükség, mert hiszen a kivándorlás lebonyolítása sokkal könnyebb volt, mint ma. Az a felvidéki magyar, aki békeidőben kivándorolt Amerikába, aligha veszett el odakint, meg voltak a módjai és lehetőségei annak, hogy a kivándorló elhelyezkedést találjon. Ma más a helyzet. A nehéz viszonyok döbbenetesen kétségbeesztővé tették a kivándorlók sorsát. Hihetetlen nyomorúság, emberfeletti nehézségek fogadják a magyar kivándorlókat csaknem mindenütt, az elhelyezkedési lehetőség a minimumra csökkent. Ha Délamerikába vándorol ki az elkeseredett és munkátlan magyar, ott áll a nagy emberrengetegben tanácstalanul, pusztulásra ítélve, ha valaki segítő kézzel hóna alá nem nyúl és legalább addig nem támogatja, míg sikerül neki egy bánya mélyébe lejutni.

1921-ben létesült az első kivándorlási intézményünk Magyarországon, mely hivatva volt megszervezni a kivándorlást. Ez nem azt jelenti, hogy ez az intézmény elősegítette a kivándorlást és megkönnyítette annak lehetőségeit, hanem csupán azt, hogy bizonyos szervezettel folyik ettől az időponttól kezdve Magyarországból azoknak kivándorlása, kik itthon megélni nem tudnak és akik elindulnak külföldre szerencsét próbálni.

BUDAPESTI VÉDŐ IRODA

1921-ben megalakult a Kivándorlási Tanács és a belügyi kormány kezdeményezésére „Magyar Kivándorlókat és Visszavándorlókat Védő Iroda” létesült altruisztikus alapon.

A Budapesten lévő Védő Iroda, eltekintve az európai kikötőkben lévő kivándorlási szállóktól és otthonoktól, jóformán az egyedüli egész Európában, amely maga Kivándorlási Szállót tart fenn. Amint ismeretes, ez a ki- és visszavándorló magyarok, valamint a Magyarországon keresztül továbbított idegen állampolgárságú kivándorlók elszállásolására szolgál, nemek szerint elkülönített közös hálótermekkel, szállodaszerű különszobákkal, fürdő- és mosdószobákkal. Egyébként a szállodában olcsón étkezni is lehet. Ez a Védő Iroda, mint ismeretes, tájékoztatja a ki- és visszavándorlókat az utazási módokról, a külállamok bevándorlási és letelepedési szabályairól, azok kulturális, gazdasági és egészségügyi viszonyairól. Eljár csekély díjazás mellett a ki- és visszavándorlók felkérésére azok családi vagyoni jogi, stb. ügyeiben és bármely ügyben tanácsot is ad az érdeklődőknek. Ennek az intézménynek a felállítása, mint köztudomású, külföldön is mindenütt tetszést, nagy népszerűséget, működése pedig elismerést váltott ki a magyar kivándorlási politika intézőivel szemben. A ki- és visszavándorlók érdekeinek védelme szempontjából azzal egyetértőleg működik a Katolikus Háziasszonyok Országos Szövetsége, amely a Védő Irodában kirendeltséget is tart fenn, azonkívül a pályaudvarokon missziót teljesít.

A Védő Iroda Winnipegben (Canadában) egy kirendeltséget is állított fel, amely szintén szép eredménnyel működött, most a közelmúltban azonban működését a külügyminiszter felkérésére beszüntette, mivel Winnipegben m. kir. konzulátust állítottak fel.

ALFÖLDI MAGYAR HÁZAK

A belügyminiszterek arra törekedtek, hogy külföldön, ahol nagyszámú magyar él, a magyarság összetartására, a magyar nemzeti eszme istápolására Magyar Házak építtessenek és ott az egyesületekbe tömörített magyarok egymással érintkezhessenek.

Most nyert teljesen befejezést a Párisi Magyar Háznak építése, melyben a Párisi Magyar Egyesület nyer elhelyezést, könyvtárral és megfelelő előadó-termekkel. Lesz a házban a magyarok részére orvosi rendelő is. A lelkészek részére a hitélet fejlesztésére megfelelő helyiségek állnak rendelkezésre. Ugyancsak a Házban nyer elhelyezést a magyar testgyakorlók köre, továbbá egy lelkész, segédorvosok és ápolónők részére lakhelyiségek, valamint átmeneti betegek részére betegszobák lesznek.

A belügyminiszter Buenos-Ayresben is szándékozott egy Magyar Házat felépíteni és e célra nagyobb pénzüsszeget utalt ki. A házat azonban még ezideig nem építették fel és egyelőre az ottani magyar egyesület bérházban nyert elhelyezést, mert csak egy-két évi bérlet után lehet megállapítani azt, hogy az ottani viszonyoknak megfelelőleg, milyen házat építenek fel. Ép így törekszik a belügyminiszter San-Paulóban Magyar Házat felépíteni.

A belügyminiszterek mintegy 23 európai és tengerentúli magyar egyesület részére különböző szépirodalmi és hasznos gazdasági tartalmú könyvtárakat küldöttek. A két legnagyobb, közel 2000 kötetre terjedő könyvtárat legutóbb Scitovszky Béla belügyminiszter küldötte az argentinai és brazilai magyaroknak.

A belügyminiszterek nagy mértékben támogatták a bevándorlási államokban levő magyar sajtót is, sőt ilyennek megalakítását anyagilag is előmozdították. Ugyancsak a magyar érzés fentartása és a magyarság összetartása céljából az egyes magyar külföldi egyesületeknek zászlókat, római katolikus magyar hitközségeknek pedig miseruhákat küldtek.

Argentínába és Braziliába, majd pedig a Párisi Magyar Ház részére orvosi rendelőik létesítése céljából Scitovszky Béla belügyminiszter egy-egy orvosi rendelő-felszerelést küldött.

Délamerikába, mint ismeretes, különösen a trianoni békeszerződés által elcsatolt területekről nagyszámban vándoroltak ki magyarok, akik ott a lehető legrosszabb viszonyok közé kerültek és nagy részük el is pusztult. Úgy ezeknek, mint a tőlünk már régebben kivándorolt magyaroknak egy helyre való telepítésére és megfelelő anyagi viszonyokhoz való juttatására törekedtek belügyi kormányaink.

Sikerült is Argentínában az egyik vasúti társaság segélyével Leguizamon mellett St.-Juan-kolónián 39 családot, kb. 280 lélekkel letelepíteni. Ezek a kolónisták 230 magyar holdnyi területet kaptak egyenként és azon leginkább kukoricát ültettek el és terméseik nagyon sikerültek. Ez a telepítés, bár csak egy éve történt, mégis nagy sikerrel járt és az argentinai lapok is nagy cikkekben emlékeztek meg róla.

A belügyminiszterek a hercegprímással és az egyes protestáns egyházakkal is tárgyalást folytattak magyar papoknak a külföldön élő magyarok részére való kiküldése céljából. Ennek folytán azután az illetékes egyházi hatóságok több magyar papot is küldtek ki.

A kivándorlási intézmények megszervezésével egyidejűleg létesítette a belügyi kormányzat az u. n. „Kivándorlási Alapot”. Ez az alap azóta rendszeresen szerepel a magyar állami költségvetésben. Annak idején a Kivándorlási Alapnak a devalvációtól való megmentése érdekében a belügyi kormány az Alapnak pénzéből bérházakat vásárolt. Így felépített a belügyminisztérium egy bérpalotát, melyben 5 családi lakás és 30 garconlakás van a belügyi tisztviselők részére. Általában a Kivándorlási Alap házaiban a belügyminisztérium tisztviselői kaptak legnagyobb részben lakást. A Kivándorlási Alap megvette ezenkívül Deák Fe-

renc kehidai birtokát is, melyet később a földművelésügyi minisztérium vett át. Az Alap vagyona ily módon gyümölcsözők és növekszik is, lehetővé válik tehát számára az, hogy a kivándorlók védelméről egyre szélesebb keretek között gondoskodjék.

Más a helyzet a visszavándorlásnál. Ebben a tekintetben még csak a kezdet kezdetén vagyunk. A Kivándorlók Háza ideiglenesen hajlékot ad ugyan azoknak, akik külföldi bolyongásaik után hazatérnek, olyan intézményünk azonban, mely a visszavándorlók elhelyezéséről gondoskodnék, vagy itthon juttatná megfelelő megélhetéshez a vissza vándorlókat, sajnos, ezigadszerint még nincs.

A PROSTITÚCIÓ

A prostitúcióról és annak szabályozásáról egész könyvtárakat írtak össze a szociológusok, filozófusok és jogászok. Mindenki természetesen a saját szakmája szempontjából foglalkozott a kérdéssel. Tény az, hogy a prostitúció szabályozása, de főleg ezeknek a szabályoknak végrehajtása egyike a legnehezebb és legkényesebb feladatoknak. A közigazgatás hatáskörébe tartozó kérdések között alig van egy is, amely olyan múltra tekinthetne vissza, mint a prostitúció szabályozása.

Közigazgatás és embervédelem itt kapcsolódnak a legjobban össze. A valóban emberi közigazgatás meg tudja találni a módokat és eszközöket a prostitúció helyes szabályozására és a prostitúció martalékává vált szerencsétlen teremtéseknek megfelelő védelmére. A közigazgatásnak talán ez az egyetlen részlete, mely a legnagyobb mértékben állhat a filantropia szolgálatába.

A prostitúció történetéből tudjuk, hogy már az ókorban igyekeztek szabályozni a prostitúciót, sőt bibliai adatok szerint Mózes is foglalkozott ezzel a kérdéssel. Ámde a prostitúciót szabályoznia nem sikerült Mózesnek épúgy, mint napjainkig úgyszólván senkinek sem. Vannak felfogások, melyek szerint a prostitúció szabályozása leküzdhetetlen akadályokba ütközik, sőt teljesen lehetetlen kielégítő megoldást találni. Legfeljebb arról lehet szó, hogy a prostitúcióval járó súlyosabb és kirívóbb bajok enyhíthessenek és maga a prostitúció a megfelelő mederbe tereltessek.

Három szempontot kell szem előtt tartani a prostitúció szabályozásánál: a közegészségügyi, közrendészeti és nővédelmi szempontokat. Ezeknek a szempontoknak a teljes összeegyeztetése azonban alig lehetséges és ez az akadálya a kérdés tökéletes megoldásának.

A közegészség érdeke azt kívánja, hogy mindazok, kik prostituáltak, megfelelő orvosi felügyelet alá kerüljenek. Túlnagy szigort tehát – ezt a célt tartva szem előtt – az illetékes hatóság nem alkalmazhat a felügyelet alatt állókkal szemben, különben elriasztja őket a felügyelet alól és távortartja attól az egyébként odavalókat. A közrendészeti szempontok viszont teljes szigorúságot követelnek, hogy a társadalom megkíméltesse a prostitúciós élet legkellemetlenebb nyilvánosságától.

Annak ellenére, hogy e kérdés szabályozásának az egész társadalom igen nagy fontosságot tulajdonít, a művelt világ társadalma két hatalmas táborra oszlik ama kérdést illetően: van-e szükség egyáltalában a prostitúció szabályozására, vagy sem. Azoknak a táborra, akik szerint arra semmi szükség nincs, állandóan növekszik. Ezek az úgynevezett abolitionisták. Anglia, Dánia, Északamerikai Egyesült-Államok, Svájc, Norvégia, Svédország, Hollandia, Németország, Cseh-Szlovákia, Bulgária és Jugoszlávia ma már a legridegebb abolitionista álláspontot foglalják el. A reglementáció megszüntetésére irányuló mozgalom nálunk is megindult már és nemcsak a feministák és a különböző nőegyesületek, de a fér-

fiak táborából is mindinkább több hívet hódít ez a gondolat. Szinte jelszóvá válik már: nem kell szabályozni a prostitúciót. A lényeg azonban nem az abolíció és a reglementáció jelszaván nyugszik, hanem azon, hogy a fentebb említett vezérelvek milyen mértékben érvényesülnek.

Magyarországon 1927 március 17-ike előtt minden törvényhatóság területén a magalkotta szabályrendelettel volt a prostitúció szabályozva. A legtöbb szabályrendelet elavult és nagyon sok kívánnivalót hagyott fenn. Nagyon is elérkezett már az ideje annak, hogy a belügyminiszteri 129.835/XIII. 1913. sz. körrendeletben kilátásba helyezett, a mai kor követelményeinek megfelelő kormányhatósági szabályozás megtörténjék.

Ez a nagyjelentőségű esemény 1927. évi március haváig váratott magára.

1927. évi március 17-én lépett életbe a 160.100/926. B. M. sz. körrendelet, mely a prostitúció szabályozását illetően nagy haladást jelent. A törvényhatósági szabályrendeletek nagy többsége alig nyújtott védelmet a prostituált nőnek. Ezek legfontosabb intézkedése a kéj nők orvosi ellenőrzése volt. Ha voltak is itt-ott e nők érdekeit szolgáló rendelkezések, azok rendszerint papíron maradtak és tekintve, hogy az 1908: XXXVI. t.-c. 43-47. szakaszainak életbelépéséig hazánkban a nőekkel való üzérkedés (kerítés) nem volt büntetendő cselekmény, a szerencsétlen páriák teljesen ki voltak szolgáltatva a bordélyosok galázatos üzelmeinek.

Scitovszky Béla belügyminiszter erőteljes kézzel nyúlt hozzá ehhez a kérdéshez. Elvitatathatlan érdeme, hogy a prostitúció kérdését, évtizedes mulasztásokat pótolva, a kor követelményeinek megfelelően, az adott lehetőségek keretein belül, gyökeresen szabályozta. Más kérdés, hogy ez a szabályozás megtermi-e a maga gyümölcsét, hogy a prostitúció természetrajza nem fog-e rációfolni a belügyminiszteri rendelkezésekre, nem fogja-e a prostitúció évszázados mivolta megghiúsítani azokat a törekvéseket, melyek „szabályozására” irányulnak?

A régi belügyminiszterek maguk is tudatában voltak annak, hogy ezen a téren tenni kell valamit, azonban a törvényhatóságok féltékenyen óvták a maguk hatáskörét és az autonómiába való beavatkozásnak tekintették volna, ha a prostitúcióhoz valaki hozzányúlt volna. A törvényhatóság nem adta ki a kezéből a prostitúciót és ezért a belügyi kormány nem is foglalkozott a kérdéssel.

1913-ban a „Magyar Egyesület Leánykereskedés Ellen” előterjesztést tett a nyilvános-házak megrendszabályozására, rámutatva arra, hogy a nyilvánosháztulajdonosok kapzsiságával szemben a hatóságok nem tudják, vagy nem akarják megvédeni a kéjnők egyéni szabadságát és szabad költözködési jogát. Akkor adta ki a belügyi kormány a 120.835/1913. számú rendeletet, melynek, sajnos, szankciója nem volt.

A rendelet legfontosabb pontja így szólt:

„Múlthatatlan szükségét látom annak, hogy a bordélyügy a mai kor követelményeinek megfelelően kormányhatósági szabályozást nyerjen.”

Egyetlen törvényhatóság sem tett e rendelkezés ellen észrevételt, egy sem látta e rendelkezésben autonómiája sérelmét. Megszűnt tehát a legfőbb aggály, mégis további 14 esztendőre volt szükség, míg a jelenlegi belügyi kormány 160.100/1926. B. M. sz. alatti rendelettel megvalósította az 1913-ban beigért kormányhatósági szabályozást.

Ez a körrendelet gyökeresen szabályozza a prostitúció kérdését. E rendelet 28. szakasza 1928. évi május 1-től kezdődően az összes nyilvános házakat megszüntette és ezzel eltüntetette, az u. n. fehérrabszolgaság utolsó nyomait is Magyarországon.

A rendelet alapmotívumát jellemzik bevezetősorai, melyek így szólnak: „E ren-

delet célja az, hogy főképen a nővédelem nemes szempontjai, a lehetőség keretei között, minél jobban érvényesíthetők legyenek.”

Ez a szándék végigvonul az egész rendeleten. Akár a kéjnök albérlésben lakásának módozatairól, akár magán- vagy nyilvános találkahelyekről, akár a kéjnötelepekről intézkedik, hathatósan gondoskodik a kéjnök egyéni szabadságának védelméről, kizsákmányolásuk megakadályozásáról. E rendelet ugyanis a bordélyházak megszüntetése helyett a nyilvános- és magán-találkahelyeket létesíti, de oly szigorú feltételekhez köti az engedély megadását, hogy azok a prostituált nők kizsákmányolásának még a legkisebb lehetőségét is kizárják. Ennélfogva nemcsak az orvosi vizsgálatoknál, de egyébként is (pl. a kéjnök lakásánál, nemi betegségekről való tájékoztatás elrendelésénél, stb.) szigorúan érvényesíti a rendelet a közegészségügyi szempontot, sőt a titkos kéjelgéssel kapcsolatban a rendelet a kéjelgésen ért férfi egészségi állapotának megvizsgálását és szükség esetén kórházba való utalását is lehetővé teszi. Ez újítás nálunk, amit a külföldi államokban is kedvezően fogadtak. 1928-ban pl. 526 esetben volt ilyen okból titkos kéjelgésen ért férfinél rendőrhatalósági intézkedésre szükség.

A filantrópiával kapcsolatban meg kell emlékezni még a nő- és gyermekkereskedésről is, melyet a kormány nemzetközi egyezményben is vállalt kötelezettségének megfelelően az „Erkölcserendészeti Központi Hatóság” (Belügyminisztérium, VIII. osztály) útján fogatosít. A központi hatóság ebben a nagyjelentőségű munkában különösen a pályaudvari misszió fentartására „Magyar Egyesület a Leánykereskedelem Ellen” című egyület, az ezzel karöltve működő Katolikus Háziasszonyok Országos Szövetségét és a Magyar Protestáns Nők Országos Szövetségét vonja be. Ezek az egyesületek az Erkölcserendészet. Központi Hatóság irányítása alatt igen hasznos nő- és erkölcsvédelmi működést fejtenek ki.

Csak néhány szóval említjük meg a közerkölcserendészet védelméről szóló 151.000–1927. sz. belügyminiszteri rendeletet. A belügyi kormányt ennek a rendeletnek megalkotásánál az az intenció vezette, hogy a nők és gyermekek erkölcsének védelmére szükség van ezekre a rendelkezésekre. Nagy vita folyt ennek a rendeletnek kiadásánál, ismeretesek azok a szempontok, melyek a belügyi kormányt vezették, ismeretesek azok az ellenérvek, melyek az erkölcsvédelmi rendelet kiadásakor elhangzottak. Tény az, hogy a nővédelem szempontjából ezek a legújabb rendelkezések szükségesek és hatásosak voltak. A nőknek az utcán való megtámadása és brutalizálása, az utcai káromkodások elharapódzása védelmet követelt. Ezzel egyidejűen más hasonló kérdéseket is szabályozott a belügyi kormány és ez együttvéve alkotja az u. n. „erkölcsvédelmi rendeletet”.

AZ ÖNGYILKOSVÉDELEM

Az öngyilkosságok félelmetes megszorodása, amely általános tünet egész nyugaton, de különösen hazánkban, már évek óta aggasztotta társadalmunkat és hamarosan reáirányította a kormányzat figyelmét is e nagy problémára.

A belügyi kormány egy ankét után, amelyen az illetékes társadalmi és állami szervek a kérdéshez hozzászóltak, 1928 május 4-én kiadta a 253.000.–1928 B. M. sz. rendeletet az életuntak megmentéséről és védelméről. A rendelet tág keretekben megszabja az emberi élet védelmét szolgáló rendelkezéseket, amelyeknek célja az öngyilkosságok lehető megakadályozása, az életuntak megmentése, elsősegélyben részesítése, lelki egyensúlyuk visszaállítása és az öngyilkosságot előidéző okok lehető elhárításával megelőzése és megakadályozása az öngyilkossági kísérlet megismétlődésének. Az életuntak védelmével kapcsolatos rendészeti teen-

dőket a rendőrhatalóságokra bízta, sőt nagyvárosokban, tehát elsősorban a fővárosban, külön osztály felállítására ad utasítást. A rendőrhatalóság feladatává teszi az életmentést, az öngyilkosság valamennyi ténykörülményeinek lenyomozását, a kapcsolatos igazgatási és orvosrendőri intézkedéseket és a megmentett egyéneknek a további veszélyektől távoltartását, a társhatalóságok, intézmények és helyi társadalmi szervezetek útján. A rendelet ezenkívül előírja pontos statisztikai nyilvántartás vezetését és szabályozza a társadalmi intézmények által létesített Életvédelmi Otthonokat, majd az egészségügyi szolgálatot.

Az államrendőrség budapesti főkapitánysága e rendeletnek megfelelően egy külön osztály, úgynevezett Életvédelmi Osztály létesítését határozta el, mely külső és belső megszervezése, a megfelelő társadalmi és társhatalóságokkal keresett kapcsolatok kiépítése után, 1928 július 5-én megkezdte működését. Az osztály 3 fogalmazási, 1 segédhivatali tisztviselővel és 4 detektívvel indult nehezen a töretlen és nehéz útnak. Az öngyilkossági esetek száma a megindulás hónapjában félelmetesen nagy, a gazdasági és erkölcsi viszonyok leromlása következtében, sőt emelkedő tendenciát mutat (296 eset), mert az Osztályt a kezdő nehézségek inkább a figyelő szerepére szorítják. A második hónapban már sikerült gátat emelni a nagy áradatnak (191 eset) és a további hónapok szervezett munkája 50, sőt 60%-kal javítja meg az eredeti statisztikát (120, sőt 112 eset).

A védelem szisztematikus megszervezése az, ami gátat vetett ennek a súlyos társadalmi epidémiának. A rendelkezés konstrukciójának egyik legfőbb előnye, hogy nem gyenge társadalmi szervre, hanem az öngyilkossági eseteknél amúgy is, a közigazgatási, rendőri, illetve bűnügyi nyomozó tevékenységet végző rendőrhatalóságokra bízta az irányítás és felügyelet feladatát, mely közvetlenül kapja kezébe az élet szerencsétlenjeit és megvan az eredményes működéshez annyira szükséges tekintélye, összeköttetése, kiépített szervezete, fűrgesége. Nehéz lett volna minden részletre kiterjedő, minden kérdést felölelő önálló intézményt szervezni a probléma megoldására fordítható oly kevés anyagi áldozattal.

És különben is a legfőbb érv, melyet ennek az öngyilkosvédelmi rendeletnek a kiadásakor felhoztak, az volt, hogy az öngyilkossági epidémiát nem rendeletekkel lehet enyhíteni, hanem szociális intézkedésekkel és az általános gazdasági helyzet enyhítésével. Az öngyilkossági járvány ugyanis szoros összefüggésben van a gazdasági helyzettel. Mindaddig, míg a gazdasági nyomorúság oly hihetetlen mértékben nehezedik a társadalomra, mint manapság, nem lehet remélni a kedélyek megnyugvását. Tény azonban, hogy a belügyminiszter rendelete technikailag megnehezítette az öngyilkosságok elkövetését, mert a dunai rendőr-motorcsónakok a hidak környékén kimentik a vízbeugrókat, mérgek kiszolgáltatását rendkívül megnehezítették, marólóg sem igen kapható, fegyver árusítása is tilos, úgy hogy alig egy-két öngyilkossági mód maradt a szerencsétlen életuntak számára.

A rendőrség Életvédelmi Osztályának működése kettős, bár egy irányú:

- a) az életuntakkal (öngyilkosságot már megkísérelt egyénnel) való foglalkozás és
- b) preventív (az öngyilkosság felé hajló egyénnel szemben) működés.

Ez utóbbi feladatot félve vállalta az Életvédelmi Osztály, mert előre látta, hogy szegénységgyel foglalkozó hivatallá lesz, de kellett vállalnia a siker érdekében, mert az itt folytatott intenzív munka csökkenti valóban az öngyilkossági esetek számát.

Az osztály elve kell, hogy legyen minden problémával foglalkozni, amelyből öngyilkosság sarjadhat. Ezért az első feladat türelemmel és szeretettel meghallgatni az életuntat, mert csak így juthatunk el a bajnak kútforrásához, s ha megtaláltuk a lappangó bajt, ha kibogoztuk a sokszor nehéz problémát, akkor tárul elénk az öngyilkosság igazi oka. Az ok megszüntetésével pedig megmentettük az életuntat is. Nem lehet tehát sablonos felsorolását adni

az Életvédelmi Osztály munkájának. Az élet kaleidoszkópjában ezer és ezer eset mind más változatot mutat és mindegyik más-más megoldást is követel.

A gyakorlati intézményes védelem így alakul:

Az öngyilkosság lehető megakadályozása egy figyelmeztető telefonjelentésre, levélre, panaszra, a Dunába ugrottaknak a Dunai Életmentő Őrség által való kimentése. A mentők első segélyben részesítik az életuntat és kórházba szállítják. Az Életvédelmi Osztály egyik tisztviselője kihallgatja, a beosztott detektív a szükséges nyomozást foganatosítja, mire az Osztály megpróbálja az öngyilkosságot előidéző okot elhárítani. Ha az öngyilkosságnak gazdasági okai vannak, pénzzel, ruhával, cipővel, állásbajuttatással segíti, a hontalant az Életvédelmi Otthonba utalja. Ha beteg, kórházba, ha elmebeteg az életunt, elmeegógyintézetbe kerül, a könnyebb természetű idegzavarban szenvedő egyént az osztálynak ügyszere-
tetből felajánlkozó idegorvoshoz küldi, míg a peres megoldást igénylő, jogi problémákkal oda forduló egyéneket, az ilyen ügyeket szívességből vállaló ügyvédhez utasítja. A szerelem, a családi perpatvar lelki sérültjeit lebeszéléssel, tanácsadással, az érdekelt felek bevonásával megtartott tárgyalásával igyekszik megnyugtatni.

A statisztikai adatok pontos feljegyzése egyik legfontosabb munkája a hivatalnak, mert a számok erejével ez tárja fel a mindenkori bajokat és mutatja meg az orvoslás útját.

Az orvosi vizsgálatokat a rendőrfőorvosi hivatal látja el.

Életvédelmi Otthonul a „Magyar Egyesület Leánykereskedelem Ellen” által felajánlott Otthon szolgál a nők számára, míg a férfiaknak az V. kerületi Népházban béreltek öt állandó helyet, ahol a beutaltak teljes ellátásban részesülnek.

A szociális részt is az Osztály vállalta, mert 100 társadalmi szervvel kerestek, de csak néhányval találták meg eddig az ehhez szükséges kapcsolatot. Mégis sikerült a nyilvánosság-
nak tudomást szereznie arról, hogy van egy intézmény, ahová nem hiába fordulnak segít-
ségért az emberek. Van egy munkát szerző patronessz, aki kizárólag ezzel foglalkozik.

A rendelet által meghatározott kereteknek tartalmat a gyakorlati élet útmutatásai alapján folytatott szervezett munka ad. Támogatni kell az életuntat mindenképpen átmeneti-
leg, míg a maga lábán járni nem tud. Ha ez megtörténik, gyámolításra többé nem szorul,
vissza lehet bocsátani az életbe, ahol újra ellen tud állni az élet küzdelmes nehézségeinek.

Az 1928. évi csonkaévben (július 5-től) 1097 életunttal és 665 preventív esettel foglal-
kozott az Életvédelmi Osztály. Állást szerzett 414 esetben, segílyt nyújtott 380 esetben,
125 egyént utalt az Életvédelmi Otthonokba, 86-ot kórházba, 33-at elmeegógyintézetbe,
míg lebeszéléssel, tanácsadással, jogsegéllyel és egyéb módon 736 egyénen segített, a
halálozási arányszámot 33%-ról 19%-ra lenyomta.

Vidéken az életuntak védelmének szervezése szintén folyamatban van.

Jelentős eseménye az öngyilkosságot megkísérlők védelmének a vízből-mentés meg-
szervezése, amelyet a 155.600–1926. B. E. számú rendelet szabályoz. A mentés a rendő-
hatóságok és közbiztonsági szervek útján történik, a társadalmi szervezetek bevonásával.
Az önkormányzati testületek pedig mentőállomások létesítése és fentartása tekintetében
vesznek részt a közérdekű munkában. Mint Budapesten, úgy minden nagyobb vidéki város-
ban, a szervezés szépen halad, s jó eredményeket mutat. Budapesten körülbelül évi 95%-os
kedvező eredménnyel működik a szervezet. Előkészítés alatt áll a balatoni vízből-mentés
külön megszervezése is.